

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

559

שיחת רבינו הגדול מן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • בהר תשפ"ב

השותק בשעת מריבה – מזכה ומקיים העולם

והנה יכול להיות מזכה הרבים גם בשב ואל תעשה, שאינו עושה כלום, והוא זוכה לעצמו וגם משפיע על אחרים, כגון מה שאמרו חז"ל (חולין פט, א) אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שכולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה, היינו שאם אדם בולם פיו ושותק, כשאחרים עושים לו ביזיונות ומצערים אותו, והוא שותק ואינו מדבר, והוא רוצה לדבר אך 'בולם', ושומע שמדברים עליו ואינו מדבר, הוא מזכה ומקיים את העולם בשתיקתו.

וכבר אמרו חז"ל (גיטין לו, ב) הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים ועונים, עושים מאהבה ושמחים בייסורים, עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, והיינו שמי ששומע את עלבונו ואינו עולב, וכן השומעים חרפתם, שזה יותר מעלבון, ששומעים חירוף, שמחפצים ומבזים אותם, והם שותקים ולא משיבים, עליהם נאמר 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו', שזה דרגה ועולם הבא שאין לשער, כמו שמבואר בתוספות בבא בתרא דף ח' א"ו דרגה של עולם הבא זה. ועל ידי כך שאדם שותק וכולם פיו, בשב ואל תעשה, הוא זוכה ומקיים את העולם, והעולם חי בזכותו!

זיכוי הרבים תלוי בזכויות קודמות

והנה כבר דיברנו פעמים רבות כי כדי לזכות את הרבים צריך זכות קודמת, כמו שאמרו חז"ל (אבות שם) על משה רבינו, משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, והזוכר קודם 'זכה' ואחר כך 'זיכה', כי משה רבינו היו לו זכויות קודמות, ובשביל לזכות להיות מקבל התורה, במעמד הר סיני, שבו זכו כלל ישראל לשמוע את קול השם, אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענוס (מכות כד, א). עם כזה גילוי שכינה של מעמד הר סיני, משה רבינו זכה לזה על ידי שהוא קודם 'זכה', והיו לו זכויות קודמות שהביאו לזה.

ומה הם הזכויות? מובא במדרש (שמות רבה ב, ב) שבזמן שהיה משה במדין הוא היה רועה את צאנו של יתרו חותנו, ורועה מחויב בשמירה על הצאן, ופעם אירע שברח גדי מן העדר, ומשה רבינו רדף אחריו, כי הוא רועה וחייב בשמירתו, והגדי ברח וברח, עד שנעצר ליד בריכה של מים ועמד לשתות, וראה משה כי הוא ברח מחמת סיבה מוצדקת, שהיה צמא וביקש לשתות, וכיון שלא היה מים במקום שהוא נמצא, ברח וחפץ עד שמצא מים להחיות את עצמו.

ואמר אז משה, אם כן עכשיו הגדי התעייף, ובצדק, ועכשיו צריכים לחזור לעדר הרי הוא עייף וקשה לו ללכת, והרימו ונשא על הכתפיים, מתוך הרחמנות שריחם עליו. וכשראה זאת הקב"ה אמר "יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייד אתה תרעה צאני ישראל", והיינו שבזכות שהיה מרחם על הבריות, גם על בעלי חיים, וריחם כך על הגדי, בשכר זה זכה להיות משה רבינו.

עד כדי כך יכולה להיות הבנה כזו, שהגדי התעייף ולכן אני אקח אותו על הכתפיים, למרות שגם אני אתעייף מכך, אבל הגדי התעייף ואני מרחם עליו, ובה זכה משה רבינו לקבל התורה מסיני, בזכות המדרגה הזו. **על ידי מידות טובות אפשר לזכות לזכויות עצומות כאלה כמו משה רבינו.**

ועל זיכוי הרבים של משה רבינו כתוב 'זכות הרבים תלוי בו', היינו שזכות המעשים הטובים שכולנו עושים, כל עם ישראל, ממשה רבינו ואילך, שעוסקים בתורה ועושים מעשים טובים, הכל נוקף לזכות משה רבינו, ונחשב כאילו שהוא עושה את זה, כי הוא השפיע וזיכה את כלל ישראל בקבלת התורה מסיני, וכל מה שממשיכים לעשות בזכות השפעתו שייך לו, והזכות הראשונה שהביאה לכלל זיכוי הרבים הגדול הזה, הייתה במעשה עם הגדי.

כללו של דבר, זיכוי הרבים צריך זכות קודמת, ובלי זכות קודמת אי אפשר לזכות את הרבים. ויש הרבה שטועים בזה, ורוצים להיות מזיכי הרבים, ומנסים להיות מזיכי הרבים, ואין הדבר עולה בידם, מפני שאין זכות קודמת, וצריכים זכות קודמת לכך, ומה היא הזכות הקודמת? יש כל מיני זכויות, והזכות של משה רבינו היא גם אחת מן הזכויות, שהיה מרחם על הבריות, וכהנה יש עוד הרבה זכויות, תורה ומעשים טובים, מידות טובות ויראת שמים, יש תרי"ג מצוות, כל מיני זכויות שבהם זוכים להיות מזיכי הרבים.

קנאה בזכות הקודמת שהביאה לזיכוי הרבים

ושמעתה שבחנכת הבית של ישיבת 'יחמי לובלין', שזה היה דבר מיוחד שרבי מאיר שפירא עשה, שבנה בנין גדול והקים ישיבה למאות תלמידים, ומהיכן

כבוד שמים בכל פעולה ומעשה

שנינו בסוף פרקי אבות, כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. תכלית בריאת כל העולמות, אצילות בריאה יצירה ועשייה, הכל נברא לכבוד שמים. ומאחר שזהו תכלית הבריאה, כל אחד ואחד נברא לכבוד שמים, וצריך לשים לב בכל מה שהוא עושה בעולם, שיהיה כבוד שמים על ידו.

וכן כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ש"ג קמח) "אשר מדרכי קידוש השם יתברך להודיע בכל מבטא שפתיים וכל אשר ירמזון עיניים ובכל הנהגה ופועל ידיים כי יסוד לנפש האדם וצבי עדיו והטוב והעיקר והתועלת והיקר אשר בו, עבודת השם יתברך ויראתו ותורתו, כמו שנאמר כי זה כל האדם, ודבר זה כבוד השם יתברך", דהיינו שצריך בכל פעולה ומעשה להרבות כבוד שמים, כי זהו תכלית הבריאה, והאדם חי לכבוד שמים, וזהו זכות הקיום שלו.

ולכן בכל מעשה צריך לדעת האם זה כבוד שמים או לא, ויכול להיות שהמעשה מצד עצמו הוא טוב, אבל התוצאה היא לא כבוד שמים אלא ההיפך, וזה תלוי לפי המציאות בכל מעשה ומעשה, וצריך שיקול דעת בזה.

מזכי הרבים ומחטיאי הרבים

והנה זיכוי הרבים הוא כבוד שמים הכי גדול, להשפיע על אחרים, ולהיפך מי שחס ושלום מחטיא משהו, אמרו חז"ל (ספרי פרשת כי תצא, מובא ברש"י דברים כג, ט) שקשה המחטיאו יותר מן ההורגו, כי ההורגו ממיתו רק מיתת הגוף בעולם הזה, ואילו מחטיאו זה בעולם הבא. מצד אחד יכול להיות זיכוי הרבים שהוא דבר גדול מאד, ומצד שני המחטיאו זה הפוך.

ועל ירבעם בן נבט אמרו חז"ל (אבות ה, יח) ירבעם חטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו, והיינו שכל החטאים שהרבים ממשיכים לעשות מחמתו, נוקף לחובתו ונחשב כמו שהוא חוטא, אלו שחטאו מחמתו בדור שלו, או בדור שאחרי זה, כל אלו שמקבלים את החינוך שהוא השפיע, חינוך של חטא, זה יתלוי בו, וכל החטאים שייכים לו.

ומצינו בחז"ל (ר"ה לב, ב) שבראש השנה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים, והנה ספרי חיים מובן, שפותחים את ספרי החיים לראות על כל אדם מה הוא עושה, מה המעשים שלו, אבל מהו ענין פתיחת ספרי המתים?

וכמדומני שמבארים בזה, כי ספרי המתים אלו המתים שחטאו והחטיאו בחייהם, ופותחים שוב את ספריהם לראות אלו חטאים נוספו להם, כי כל מה שאחרים חוטאים מחמתם נוקף לחובתם ונחשב כמו שהם חטאו, גם לאחר מיתתם, וכך יכול להיות שהחי מחטיא את המת, כשחוטא מחמת השפעתו, שכל החטאים נוקפים לחובת המת, ונחשב כמו שהוא חוטא בהם עכשיו, ונוספים לו עוד חטאים לאחר מיתתו, על ידי האדם החי. ככה מצד אחד יכול להיות זיכוי הרבים, ומצד שני מחטיאי הרבים רח"ל.

ההשפעה והזכויות לדורי דורות

ומהו מזכה הרבים, באיזה פרטים, יש הרבה שטחים של זיכוי הרבים, כגון בתורה, יש מזכה הרבים בתורה, שגורם לאחרים שיעסקו בתורה, ומשפיע עסק התורה, ויש כל מיני צורות להשפיע זאת, כגון אם הוא מלמד ונותן טעם בלימוד, או שהוא אומר שיחה כזו, שמי ששומע מקבל טעם בלימוד, או שהוא משלם למישהו שייתן טעם בלימוד למי שזקוק לזה.

ומי שמזכה ומשפיע על אחרים, כל הזכויות של המושפעים שייכים לו ונוקפים לזכותו, ולמשל אם אחד משפיע על המשפחה ועל הצאצאים שלו, ההשפעה הזו עוברת ומתפשטת הלאה, לנכדים, ולחברים, ולשכנים, וכל המעשים הטובים של המושפעים שייכים למשפיע שזיכה אותם בזה.

וכן כתב בחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) שמי שמשפיע על אחרים, כל המעשים הטובים שעושים המושפעים, שייכים לו ונוקפים לזכותו, וגם מה שעושים בדורות הבאים, נחשב כאילו שהוא עושה, אפילו שהוא כבר בעולם האמת ואינו יכול לעשות בעצמו, אבל עושים מכוחו, והכל עולה לזכותו.

ולהיפך ירבעם בן נבט שהחטיא את הרבים, חטא הרבים תלוי בו, ואפילו שכבר עברו כמה דורות שאינו חי, אבל החטאים שממשיכים מחמתו בדורות הבאים, נחשב כמו שהוא ממשיך לחטאו, ונוספים לו עוד חטאים שהמושפעים משפיעים לחובתו. זהו חומר הענין של מחטיאי הרבים.

הצליח להשיג את הכסף לזה? היה עשיר אחד שהבין את חשיבות הדבר, ונדב סכום נכבד לבנין הישיבה, ובחנוכת הבית של הישיבה באו הרבה אנשים חשובים, רבנים גדולי תורה וחסידות, וחלקם דיברו שם.

ואחד מן הנואמים (הרבי מטשורטקוב זצ"ל) אמר אז, כי העשיר שנדב את הסכום לבנין הישיבה, הרי הוא עשיר ויש לו האפשרות לכך, ואילו אני אינני עשיר ואינני יכול להתנדב כמוהו, ולכן אינני מקנט בו על מה שנדב, כי הוא יכול ואני לא יכול, ואין לי צער וחלישות הדעת מכך שלא זכיתי בעצמי לזה, כי אין הדבר בכוחי, ומה אעשה, אבל הרי לזיכוי הרבים יש זכות קודמת, והעשיר שזכה להיות מזכה הרבים, בודאי הייתה לו זכות קודמת שהביאה לזה, ומה היא הזכות? אינני יודע, אבל מסתבר שהיא זכות שגם אני הייתי יכול לעשותה, ועל זה אני מצטער ובוזה אני מקנט, למה לא זכיתי בעצמי לזה, והלוואי שהייתי זוכה גם אני לזכות הזו שבזכותה זכה להיות מזכה הרבים בישיבת חכמי לובלין.

קנאה אסורה וקנאה כשרה

והנה יש קנאה אסורה ויש קנאה כשרה, והוזכר ענין זה במסילת ישרים פרק ד', והקנאה האסורה היא אם קשה לו לראות שהשני מצליח, בגשמיות ואפילו ברוחניות, ורוצה שגם השני לא יצליח, וכגון אם רואה שחברו מצליח ברוחניות בזיכוי הרבים, והוא אינו יכול להצליח כמוהו, ומקנט בו, וזה כואב לו, ורוצה שגם השני לא יעשה זיכוי הרבים, כי קשה לו לראות זאת, והיה שמח אם השני היה מפסיק מזיכוי הרבים.

ועל זה כתוב בשערי תשובה (ש"ג קס) שנקרא משונאי השם, כי השני עושה זיכוי הרבים, שזוהו רצון השם וכבוד שמים, והוא מחמת קנאתו אינו רוצה כבוד שמים שזה תכלית הבריאה, וקשה לו עם מה שיש כבוד שמים, ורוצה שלא יהיה הכבוד שמים, ונקרא בזה שונאי השם ואין לו עולם הבא.

וזה דבר נורא שאפשר להפסיד עולם הבא עם מחשבה אחת בלב, וכלשון רבינו יונה שם "אם נפשם רעה ובקרב לבם יקשה להם", אם בלב קשה לו שהשני מזכה הרבים, והוא היה רוצה שלא יהיה מזכה הרבים, ונקרא בזה שונאי השם, ומפסיד

את העולם הבא מיד, בלי שום פעולות, רק במחשבה אחת כזו שנקראת שנאת השם רח"ל, וזוהי המדרגה העשירית בשערי תשובה.

אמנם לעומת זה יש להיפך, אם הוא שמח שחברו מזכה את הרבים, אך אכפת לו על עצמו ילמה אני לא יכול, ויש לו חלישות הדעת ממה שאינו יכול גם כן לעשות כבוד שמים כמו חברו, וזוהי קנאה אחרת, שהיא קנאה כשרה מאד.

ומצינו גם אצל משה רבינו ביומו האחרון, שסמך את יהושע ועשאו ככלי מלא וגדוש (רש"י במדבר כז, כד), שימשיך את ההשפעה על כלל ישראל, ואז נסתמו מעיינות החכמה ממשה רבינו (סוטה יג, ב), ומובא במדרש (דברים רבה ט, ט) שמשא רבינו קינא אז ביהושע ואמר "מאה מיתות ולא קנאה אחת".

ולכאורה הרי אין אדם מתקנא בתלמידו (סנהדרין קה, ב) וכיצד יתכן שקינא ביהושע תלמידו? אכן הביאור בזה, כי בודאי לא הייתה זו הקנאה האסורה, ומשה רבינו שמח בהצלחת יהושע תלמידו ושמח בכבוד שמים, אבל היה לו חלישות הדעת וצער על עצמו, מדוע אני אינני יכול, וזוהי קנאה כשרה מאד, שמצטער על מה שאינו יכול גם הוא לזכות את הרבים, ומצטער על חסרון כבוד שמים, שאינו יכול לעשות כבוד שמים, וזהו דבר כשר מאד.

העיקר הוא כבוד שמים, ובוזה אנו צריכים סיעתא דשמיא ורחמי שמים שזוכה להיות עושים מעשים של כבוד שמים, כל אחד ואחד בעצמו, וגם כל אחד מכלל ישראל, לכל יהודי יש נשמה יהודית (א אידישע נשמה) והלוואי שכולם יהיה להם הזכויות האלה של מזכי הרבים, 'זוכים' ומזכים את הרבים.

אנו מבקשים גם בתפילה השיבנו לתורתך וקרבתך לעבודתך, ומזכירים הכל בלשון רבים, השיבנו, וקרבתך, והחזירנו בתשובה שלמה, ומסתמא גם בעוד מקומות בתפילה מבקשים על זה, שכל כלל ישראל יזכו לכך, והוא דבר גדול מאד שצריכים זכויות לזה, לזכות לרחמי שמים על ידי תפילה, וידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי תפילה על רוחניות בדוק ומנוסה שהתפילה מתקבלת. יהי רצון שכל אחד מעם ישראל יזכה ויהיה מזכה אחרים.

הספד בהלוויית הגאון רבי אליהו אבא שאול זצ"ל

פטירתו של ראש הישיבה דאור לציון, היא אבדה גדולה לישיבה, שהיה משפיע תורה ויראת שמים ומידות טובות על כל בני הישיבה, וגם השפיע על כל הסביבה, ועל כל מי שהיה לו קשר איתו, השפעה של תורה ויראת שמים ומידות טובות, שהם שלושת עמודי העולם: תורה עבודה וגמילות חסדים, ועכשיו ההשפעה הזו חסרה, וזהו חסרון לציבור כולו, שחסר ההשפעה של הקדושה הזו, קדושת התורה וקדושת יראת שמים ומידות טובות, שהשפיע ראש הישיבה.

ויש עתה חיוב על כל אחד ואחד מאלו שהיו מושפעים שחסר להם ההשפעה, שהם ישפיעו על עצמם, להתחזק בעסק התורה ובמעשים טובים ותפילה בכוונה, וכמו שכתב רש"י בברכות דף ל"ב שחיזוק זה "תמיד ובכל כוח", והעצה היחידה לזה היא עסק ספרי המוסר, יש הרבה ספרי מוסר ידועים שמשפיעים השפעה טובה, ומי שיש לו קביעות יומית לעסוק בספרי מוסר רואים עליו את ההשפעה, וגם בבית יש אווירה יותר נעימה ורגועה, כידוע שספרי המוסר נותנים לאדם חיים מאושרים.

בעזרת השם שימשיכו כל התלמידים והמושפעים להתחזק על ידי ספרי מוסר בקביעות יום יומית, וזה יתן להם חיזוק להמשיך את ההשפעה שחסר להם עכשיו, וישפיעו הם על עצמם ויזכו לסייעתא דשמיא, הבא ליטהר מסייעין אותו, ומי שעוסק בספרי מוסר הוא 'בא ליטהר' וזוכה לסייעתא דשמיא, וטהרה כוללת הכל: תורה, עבודה ואמונה, וגם גמילות חסדים ומידות טובות, והעצה היחידה שהיא העצה הכי טובה ובטוחה, זה לימוד ספרי המוסר, כל אחד בספר מוסר שמעניין אותו, ובוזה בעזרת השם כל אחד ואחד ישפיע על עצמו ויזכה להמשיך את ההשפעה שחסרה על ידי פטירתו של ראש הישיבה זכרונו לברכה.

ושבתה הארץ שבת להשם

מדברי רבינו שליט"א בכנס חירום השבוע במעונו על ידי קרן השביעית

הענין הזה ששומרים שמיטה, ולמרות שלדאבונו לא כלל ישראל שומרי שמיטה, יש גיבורי כוח שעומדים בניסיון ושומרים שמיטה, זהו כבוד שמים! וכבוד שמים הוא תכלית הבריאה, כמו שאמרו חז"ל בסוף פרקי אבות, כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, ובוזה ששומרים שמיטה עם הקשיים ולמרות הקשיים עומדים בניסיון, עושים כבוד שמים וקידוש השם.

ודאי שזו זכות גדולה מאד לכל אחד ואחד להיות שותף בכבוד שמים, זכות עצומה מאד של שותפות בכבוד שמים, והחקלאים גיבורי הכוח יש להם זכויות עצומות, שעומדים בניסיון ומקדשים שם שמים, זה זכויות עצומות להצלחה בכל מה שצריכים, בגשמיות וברוחניות, עם הרבה נחת מכל המשפחה, וסייעתא דשמיא בכל העניינים הנצרכים, בזכות הכבוד שמים שהם עושים.

מוקד קרן השביעית 1800-300-544

לע"נ הגאון הגדול רבי **דוד** ב"ר **שמעון הקשר** זצוק"ל בעל השירת דוד ומראשי ישיבת קול תורה נלב"ע ט"ז אייר תשנ"ז - תנצב"ה **נתרם על ידי בני משפחתו**

לעילוי נשמת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי **אליהו** בן רבי **בן ציון אבא שאול** זצוק"ל נלב"ע ח' אייר תשפ"ב - תנצב"ה **הונצח על ידי ועד הבוגרים דישיבת אור לציון**

לעילוי נשמת רבי **יהודה** בן רבי **אברהם הרבסט** זצ"ל נלב"ע ז' אייר תש"פ - תנצב"ה ומחותנו רבי **מנחם מענדל** ב"ר **בן ציון שעכטער** זצ"ל נלב"ע ש"ק ח' אייר תשס"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב **שמעון** בן **רחל ראשל ינוקא** זצ"ל נלב"ע י"ג אייר תשפ"א - תנצב"ה